

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на младежта и спорта

КОНЦЕПЦИЯ

ЗА НАСЪРЧАВАНЕ РАЗВИТИЕТО НА СПОРТА ЗА ВСИЧКИ

**(утвърдена със Заповед № РД-09-580/25.09.2014г.
на Министъра на младежта и спорта)**

I. Въведение

Настоящата Концепция е разработена в съответствие със стратегическите документи в областта на спорта, насоките и препоръките на ЕС с оглед насърчаване на укрепваща здравето физическа активност на гражданите.

С Концепцията се търси обвързаност между стратегическите документи в областта на спорта и подпомагане процеса на постигане на планираните в тях приоритетни цели. Нейната цел не е изчерпателно академично излагане на проблема, нито предефиниране на цели и мерки от Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012-2022 г. и Националната програма за развитие на физическото възпитание и спорта 2013-2016 г.

В съответствие с нормативната уредба Концепцията следва да се превърне във водещ документ за развитието на спорта за всички. Чрез реализиране на приоритетните си цели Концепцията ще подпомогне разработване на програмни документи за развитие на спорта за всички и социалния туризъм и актуализация на нормативната уредба в областта на спорта.

Укрепващата здравето физическа активност и масовото практикуване на спорта в свободното време е една дългосрочна инвестиция в здравето на гражданите. Поради тази причина в настоящата Концепция са набелязани насоки за развитието им. Насоките, съобразени с основните проблеми, възпрепятстващи развитието на спорта за всички, и дефинирани в компактна форма, могат да послужат за отправни точки по отношение на практическите им решения.

II. Състояние и проблеми

Ниската физическа активност е рисков фактор за здравето на населението сред всички възрастови групи в нашата страна и данните за това показват запазване на негативните тенденции.

България е на 6-то място в Европейския съюз по затлъстяване на деца от 11 до 17 години. Всеки трети първокласник, всеки втори мъж и всяка трета жена страдат от наднормено тегло – по данни от Българска асоциация за изследване на затлъстяването и съпътстващите заболявания.

В препоръките от м. ноември 2013 г. на Съвета по образование, младеж, култура и спорт към Европейската комисия се посочва, че липсата на физическа активност е главният рисков фактор за заболявания и преждевременна смърт, тъй като е причина за около 1 милион смъртни случая годишно само в европейския регион на Световната здравна организация.

При реализиране на проекта „Никога не е късно за ново начало“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ бяха публикувани данни и факти от наши и международни институции за засилващите се негативни тенденции от обездвижването и ползата на хората от упражняване на различните форми на здравословната двигателна активност и от практикуването на спорт.

Основният извод от тези публикации е, че физическата активност на лицата в трудоспособна възраст е много ниска, поради заседналият начин на живот, затлъстяването и намалената двигателна активност.

Цитирани са и заключения от изследвания на международни институции, че затлъстяването „удвоява риска от смъртност по всички причини, от исхемична болест на сърцето, инсулт и диабет тип 2, повишава риска от някои видове рак, възникване на мускулно-скелетни проблеми, загуба на функционални възможности и води до негативни психологически последици. Затлъстяването намалява очакваната продължителност на живота средно с девет години“.

За подобряване на здравния статус и преустановяване на част от негативните тенденции в начина на живот на населението е необходимо да се осигури възможност за избор и достъп на всеки човек да практикува физически упражнения и спорт, с оглед промяна на съществуващата ниска двигателна активност на гражданите.

От основно значение е обстоятелството, че развитието на спорта през свободното време изисква сериозни ресурси и координирани усилия, търсените ефекти са дългосрочни, а реалните резултати са трудни за измерване.

Към момента, в условията на финансова криза икономиката на страната ни не е в състояние да образува достатъчен бюджетен излишък за сериозни инвестиции относно осигуряване на възможности на голяма част от населението за практикуване на спорт.

Поради тази причина при определяне на приоритетите за развитие на спорта за всички, Министерството на младежта и спорта (ММС) прилага подход към избирателни политики, които са съобразени с факта, че на всички хора не могат веднага да се осигурят условия за свободно практикуване на спорт.

Програмите и дейностите, които ММС предлага за развитие на спорта за всички, са насочени към постепенното приобщаване на различните групи от населението към активен двигателен режим и здравословен начин на живот, с приоритет деца и млади хора, независимо дали целта е укрепване на здравето, отдиха и свободното време, или подобряване на личните им спортни постижения.

Общините също подпомагат масовото практикуване на спорт от гражданите. Част от тях чрез изпълнение на общински програми за развитие на физическото възпитание и спорта, друга част – чрез реализиране на традиционни спортни прояви, включени в общински спортни календари. Ежегодно общините организират и провеждат масови спортни и спортно - туристически прояви, кампании, инициативи и други прояви за различни възрастови групи. В последните години общините предприеха и активни действия за изграждане и оборудване на многофункционални спортни обекти и съоръжения.

При отчитане изпълнението на Националната програма за развитие на физическото възпитание и спорта 2013-2016 г., по данни от общинските администрации през 2013 г., от общо 264 общини - 92 от тях имат приети Програми за развитие на физическото възпитание и спорта, 149 – нямат такива, а от 23 няма получена информация.

Основните проблеми, които възпрепятстват развитието на спорта за всички в страната, са:

➤ Липса на изградени и действащи структури за управление на спорта в национален мащаб

Това е сериозен проблем, който затруднява развитието на българския спорт (в т.ч. спорта за всички). Липсата на териториални структури на ММС възпрепятства осъществяване на координация, взаимодействие, съгласуваност и последователност в дейността на Министерството с регионалните структури на държавните власти, имащи отношение към физическото възпитание и спорта, местните власти и спортните организации. Информацията от регионите е ненавременна и недостатъчна. Затруднено е прилагането на ефективни механизми за наблюдение на спортните дейности и на контрол за законосъобразно и целесъобразно разходване на средствата от държавния бюджет за тези дейности.

В по-голяма част от общинските администрации няма структурни звена със специалисти, които пряко да наблюдават и координират дейността с местните спортни клубове и да осъществяват оперативно взаимодействие с териториалните звена на ММС в административните области.

Липсват регионални структури на спортните федерации (с изключение на Българския футболен съюз), което сериозно възпрепятства развитието на тяхната дейност на регионално ниво, и координация и контрол на дейността на спортните клубове на местно ниво.

➤ Ограничени финансови ресурси

Към момента, средствата в бюджета предназначени за спорта за всички не са достатъчни за да осигурят възможности на голяма част от населението за практикуване на спорт и се прилага подход към избирателни политики.

Спортът за всички и спорта за високи постижения са два взаимно свързани процеса. Първият е основата за развитие на вторият, но целевите публични финансови средства, предоставяни за спорта за всички са недостатъчни. Факт, който се отразява негативно и на перспективите за цялостното развитие на спорта.

➤ Недостатъчна и недобре развита спортна инфраструктура

В годините на прехода поддръжката, обновяването и изграждането на спортната база се пренебрегва. Недостатъчен е броят на съществуващите многофункционални спортни обекти и съоръжения за масово практикуване на спорт, а част от тях са в лошо състояние и не са добре оборудвани.

Недобре развитата спортна инфраструктура възпрепятства достъпа и ограничава възможностите на гражданите за двигателна активност и практикуване на спорт през свободното им време.

➤ Ограничен обхват на програмите за развитие на спорта за всички

Към момента разработените държавни и общински програми за развитие на спорта за всички не обхващат всички основни целеви групи в териториален, времеви и възрастов аспект, тъй като са съобразени с наличните финансови средства, предназначени за тази цел. Съобразени са и с ограничения капацитет на спортните организации по места – наличие на материална база, спортни специалисти с необходимата професионална квалификация, компетентни управленски и др. кадри.

Недостатъчна е и информираността на населението за възможностите за двигателна активност и спорт. Информационните и рекламни кампании (национални, регионални и общински) за ползите от практикуване на спорт, които се провеждат по националните и местните средства за масова информация, са епизодични и недостатъчно ефективни и убедителни.

➤ Липса на регламент за предоставянето на спортни услуги за граждани

Спортни услуги за граждани се предоставят от спортни организации и от фирми, регистрирани по Търговския закон. Липсата на регламент за условията и начина на тяхното предлагане сериозно възпрепятства масовото практикуване на спорт от гражданите и влияе на качеството им, на тяхната ефективност и ефикасност.

III. Цели

Целите в настоящата концепция са свързани с решаване на горепосочените проблеми, а именно:

1. Оптимизиране на структурите за управлението на спорта за всички.
2. Увеличение и/или преразпределение на наличните финансови ресурси.
3. Изграждане и подобряване на качеството на спортната инфраструктура за практикуване на спорта за всички от гражданите.
4. Разработване и изпълнение на целеви програми и документи за насърчаване развитието на спорта за всички с фокус към основни целеви групи.
5. Регламентиране условията и реда за предоставянето на спортни услуги на граждани.

IV. Насоки за постигане на целите

За цел 1:

➤ Създаване на териториални структури на ММС съобразно териториалното деление на страната, съгласно разпоредбите на чл. 86 от Закона за физическото възпитание и спорта.

От особена важност за управлението и развитието на спорта за всички е наличието на териториални структури на ММС. Необходимо е постепенно осигуряване на експертни кадри, които да провеждат регионалната спортна политика на ММС и в областта на спорта за всички.

➤ Създаване на обществени консултативни съвети по въпросите на физическото възпитание и спорта към областните управители.

Областните консултативни съвети подпомагат областния управител при изготвяне на областната стратегия за регионално развитие, в частта за развитие на спорта и за изпълнение на програми за развитие на физическото възпитание и спорта в административната област.

➤ Създаване на обществени консултативни съвети по въпросите на физическото възпитание и спорта към кметовете на общините, осигуряване на структурни звена или специалисти, които пряко да наблюдават и координират дейностите, свързани със спорта.

Общинските консултативни съвети разработват политики/общински програми за развитие на физическото възпитание и спорта, интегрирани с другите сектори/области на общинските политики. Структурните звена, спортните специалисти, организатори, аниматори и др. да работят по осъществяване на общинските програми и дейности.

➤ Изграждане на общински и ведомствени спортни клубове на териториален, ведомствен и отраслов принцип с предмет на основната им дейност развитие на спорта за всички.

Общинските и ведомствените спортни клубове е необходимо да станат преки бенефициенти за реализиране на държавните и общински програми за развитие на спорта за всички.

➤ Изграждане от спортните федерации на регионални спортни структури, отговорни за развитието и координацията на спорта в съответните региони.

За цел 2:

➤ Увеличение размера на публичните финансови средства, предназначени за финансиране на дейности, осигуряващи възможности за избор и достъп на населението в свободното време да практикува физически упражнения и спорт.

Средствата, инвестирани за тази цел, имат многократно възвращаемост, укрепват здравето на хората, повишават тяхната работоспособност и качеството на живота им, като облекчават държавния бюджет по отношение на здравеопазването и икономиката на страната.

➤ Предприемане на действия за усвояване на средства от Европейските структурни инвестиционни фондове, чрез Оперативните програми 2014-2020 г. „Развитие на човешките ресурси“ и „Региони в растеж“.

➤ Осъществяване на постоянен и ефективен контрол върху разходването на публичните финансови средства по предназначение.

За цел 3:

➤ Изграждане, модернизация и оборудване от държавата и общините на многофункционални спортни обекти и съоръжения за практикуване на спорта за всички и завишаване на контрола за тяхното ползване по предназначение.

➤ Изграждане от общините на детски спортни площадки, алеи за пешеходци и велосипедисти, зони за отдих и спорт и подходяща инфраструктура по местоживеене, до планинските и високопланинските хижи, къмпинги и заслони и др.

➤ Насърчаване на публично-частното партньорство за инвестиции при изграждане, модернизация и оборудване на многофункционални спортни обекти и

съоръжения, по съвременни технологии за гарантиране на висока функционалност и максимална сигурност при тяхната експлоатация.

➤ Усвояване на средства от Европейските структурни инвестиционни фондове за спортна инфраструктура, чрез Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г.

За цел 4:

➤ Разработване и изпълнение на държавни и общински програми за развитие на спорта за всички, обхващащи следните целеви групи:

- деца и младежи – до 18 години;
- младежи в трудоспособна възраст от 18 до 29 години – младежи, студенти, работници и служители;
- хора в трудоспособна възраст от 30 до 65 години - работници и служители;
- хора след трудоспособна (пенсионна) възраст - над 65 години;
- хора с увреждания.

Държавни програми за насърчаване на физическата активност и спорта за всички:

Програма “Спорт в свободното време”

Програмата да включва целеви Подпрограми и Направления и дейности за масовизиране на двигателната активност и спорта:

Подпрограма „Спортувай активно” – за практикуване на физически упражнения и спорт в свободното време

Подпрограмата се реализира чрез три отделни Направления:

- **Направление** „Спорт за деца в свободното време”;
- **Направление** „Научи се да плуваш” – първи стъпки в спорта за занимания и обучение по плуване на деца;
- **Направление** „Нови възможности за спорт на възрастни хора и хора с увреждания”.

Подпрограма „Спорт за всички и социален туризъм” - за организиране и провеждане на масови спортни и спортно - туристически прояви, национални кампании, инициативи и други прояви от държавен и международен спортен календар на лицензирани спортни организации

Водещи институции и партньори:

Министерство на младежта и спорта със съдействието на Министерство на образованието и науката, Министерство на вътрешните работи, Министерство на отбраната, Национално сдружение на общините в Република България, общини.

Бенефициенти:

- лицензирани спортни организации и спортни клубове;
- спортни клубове, изградени на териториален, ведомствен и отраслов принцип с предмет на основната им дейност развитие на масовия спорт и др.;
- спортни клубове в партньорство с общините.

*Предвид спецификата на дейностите, целевите групи, бенефициентите и финасовия ресурс може да се разработят допълнително програми, подпрограми или направления.

„Спорт в училище” - Програма за развитие на спорта за учащи

Програмата да включва цели и направления, мерки за масовизиране на двигателната активност и спортната дейност на учащите в образователната система, съобразени със спецификата на целевите групи - деца в предучилищна възраст, ученици и студенти. Практикуването на физическата активност и спорт следва да заеме основно място в образователния процес, през който задължително преминават децата от 5 до 16 - годишна възраст. Необходимо е да се акцентира вниманието към възпитаване на навици от ранна детска възраст и формиране на положително отношение към двигателната активност, практикуването на спорт и здравословния начин на живот.

С фокус към подобряване на качеството на учебния процес по физическо възпитание и спорт, преподавателската квалификация и спортната база и съобразно насоките и препоръките на ЕС относно насърчаване на укрепваща здравето физическа активност на учащите в образователната система.

Водещи институции и партньори:

Министерство на младежта и спорта и Министерство на образованието и науката със съдействието на Министерство на здравеопазването, Национална спортна академия „Васил Левски”, висши училища, общини, лицензирани многоспортови организации и техни членове – ученически и студентски спортни клубове и др.

Целеви групи

- деца в предучилищна възраст;
- ученици;
- студенти.

*Предвид спецификата на целевите групи може да се разработят отделни програми за всяка от тях.

Програма за подобряване информираността на населението за ползите от здравословната двигателна активност и спорта

Програмата да включва мерки за повишаване информираността на населението относно важността на физическата активност и спорта за здравето и по – високото качество на живот.

Основните мерки следва да са фокусирани към:

- използване на съвременни средства за комуникация;
- провеждане на информационни и рекламни кампании;
- тематични информационни прояви, спортни инициативи, събития и др. масови прояви;
- проучвания, изследвания, разработване на информационни материали, насоки и др.
- събиране, предоставяне и обмен на информация и данни за оценка на равнището на УЗФА при отчитане на Насоките на ЕС за физическата активност;
- номиниране и популяризиране дейността на общини, организации, работодатели и спортни специалисти за принос в развитието на спорта за всички.

Водещи институции и партньори:

Министерство на младежта и спорта със съдействието на Министерство на образованието и науката, Министерство на вътрешните работи, Министерство на отбраната, Национална спортна академия „Васил Левски“, висши училища, общини, лицензирани спортни организации и спортни клубове.

Общински програми за здравословната двигателна активност и за спорта за всички

По своята същност общинските програми следва да решават значими проблеми, свързани със спорта на местно ниво. Да са комплексни по обхват на цели, субекти и обекти на управление и ресурсно осигуряване. Да са с насоченост към осигуряване на възможности за физическа активност на различните групи от населението.

Водещи институции и партньори:

Общини, Национално сдружение на общините в Република България и местни спортни клубове, със съдействието на Министерство на младежта и спорта.

➤ Разработване и въвеждане на приложни документи - насоки, рамки, методики и на други документи свързани с развитието на спорта за всички.

С оглед прилагане на научно - приложния опит и ползване на добри практики е необходимо разработването на посочените документи за осигуряване на единни и съвместими действия по отношение на управлението и развитието на спорта за всички.

Приложните документи да са свързани с управлението и развитието на спорта за всички, с неговите социални функции, с насърчаване на доброволческата дейност в спорта - съобразно препоръките и насоките на ЕС за насърчаване на укрепващата здравето физическа активност. Да се наложи прилагането на научен подход и на научните изследвания с доказани практически резултати по актуални проблеми на управлението и развитието на спорта за всички на национално ниво.

Предвид на първостепенната роля на общините за развитие на спорта за всички и социалния туризъм е необходимо изготвяне на Методика за разработване на общинска програма.

За цел 5:

➤ Нормативно регламентиране на условията и начина на предлагане на спортни услуги за граждани, по отношение на:

- кой може да ги предоставя;
- качеството им, безопасността за здравето и живота на гражданите, медицинско осигуряване;
- необходимата професионална квалификация на спортните специалисти;
- публичност на информацията за вида и цените на предлаганите услуги;
- изпълнение на задължението да не се отказват услуги, основани на признаците по чл. 4, ал. 1 от Закона за защита срещу дискриминацията.

➤ Осъществяване на ефективен административен контрол върху дейността на спортните организации и на лицата, които предлагат спортни услуги публично.

➤ Осигуряване на достъп до информация за възможностите за практикуване на спорт в свободното време на гражданите и за предлаганите спортни услуги, чрез общински публични портали.

V. Очаквани резултати

С успешното реализиране на целите се очаква постигане на следните резултати:

1. Подобро управление на спорта в национален мащаб, осъществена координация и пълноценно сътрудничество между субектите в спортната система.

2. Увеличен размер на средствата, предназначени за развитие на спорта за всички.

3. Изградена и модернизирана спортна инфраструктура с осигурени условия и възможности за масово практикуване на спорт от гражданите.

4. Реализирани целеви програми за насърчаване развитието на масовия спорт с фокус към основните целеви групи.

5. Разширен обхват на различните социално - демографски групи на населението във форми за двигателна или спортна активност чрез практикуване на физически упражнения, спорт и туризъм през свободното време.

6. Подоброена визия на обществото за въздействието на двигателната активност и заниманията със спорт и туризъм за здравето и качеството на живот на гражданите.

7. Регламентирано предлагане на спортните услуги и повишено качество и разнообразие.

VI. Заключение

Насърчаването на укрепващата здравето физическа активност и развитието на спорта за всички е обективно необходим и неотложен процес. Трябва специално внимание и грижи за здравословния начин на живот, практикуване на спорт и физическа активност от населението, което е дългосрочна инвестиция в здравето на гражданите.

С реализирането на целите на Концепцията ще се осигури възможност за избор и достъп на хората да практикуват физически упражнения и спорт с оглед промяна на съществуващата ниска двигателна активност, за подобряване на здравния статус и преустановяване на част от негативните тенденции в начина на живот на населението.

Концепцията за насърчаване развитието на спорта за всички съдържа основни цели и насоки за тяхното постигане. Всяка от тези цели надхвърля прерогативите на определено ведомство или организация. За успешното им реализиране е необходимо сътрудничество и интегриране на основните субекти, които имат отношение към здравословния начин на живот – държавата, общините и спортните организации.

Концепцията е динамичен, „отворен“ документ, който може да се доразвие и допълни в зависимост от променящите се социално - икономически условия и финансовите ресурси.